

С Т А Н О В И Щ Е

от Проф. д-р Минко Стоев Хаджийски

ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий”

на дисертационния труд на **Габриел Гавраелов**

на тема „Социално-психологически аспекти на светската интеграция на младежи, отпадащи от еврейската ултраортодоксална образователна система”, представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор”, по научна специалност „3.2. Психология”

Проблемът с ранно напускащите образование младежи е всеобщ. Няма страна, в която да не се намират такива, които не завършват основната степен на образование по различни причини. Обикновено това са представители на маргинални и малцинствени общности. При тях отпадането от образователните системи, освен че е по-често срещано има и по-значими социални причини и последствия. За това самото явление е интересно не само от научната си страна, но и за практическото му разрешаване, с оглед на актуалност и значимост.

Случаят с проявата му при младежи, принадлежащи към ултраортодоксалната социо-религиозна общност в Израел е по-различен поради факта, че става въпрос не само за напускане на образователна система, но на специфична такава, организирана и поддържана от самата общност и това естествено се свързва и с еманципация от нея. Това е свързано с редица личностни, семейни и общостни колизии и естествено изисква социалнопсихологически анализ. В този смисъл следва да се търси и актуалната значимост на разглеждания проблем.

Още в **увода** авторът заявява целта на разработката като двойствена: изследване на избора ултраортодоксални подрастващи да напуснат формалното си образование в специализираните училища на

общността и проучване на възможностите за интеграция в израелското светско общество. Отбелязва се чувствителността на тази тема за ултраортодоксалното общество, което се оказва неспособно да се адаптира към съвременните реалности в Израел, както образователно, така и в по-общ социален аспект. На това почива и авторовата теза, че напускането на младежите на обществото и образователната му система се дължи на причини, свързани с нейната неспособност да осигури образование, което да благоприятства по-нататъшното социално-икономическо включване и житейски просперитет.

В **първата** глава на дисертацията се описват подробно особеностите на ултраортодоксалната еврейска общност и нейната специфична образователна система. Заслужава внимание фактът, че това са представители на еврейския етнос в Израел и по света, които са отдадени на „закон“, формиран от еврейската религиозна ортодоксия. Макар този признак да е ясен и категоричен, самата общност се оказва хетерогенна, което е предпоставка за промени. Такава тенденция на „отваряне“, започнала от края на миналия век и продължила в последните години е показана чрез статистически данни за завършилите висше образование, които са се увеличили три пъти. Иначе проблемът на изолацията освен в битово, религиозно и социално отношение си остава значим особено в образователното. Косвено доказателство за това са големият брой детски градини и училища и деца и подрастващи, които ги посещават.

Основателно са посочени и причините за напускане на тези три вида ултраортодоксални училища. Авторът, на база на богат литературен материал ги вижда в самата общност, която не предлага адекватно на реалността образование. Прави се уговорката, че явно или скрито, това се проявява и в светското общество, но при тази общност има специфики като: по-остра реакция, низвержение, липса на алтернативи, прикритост.

Изследването е описано във **втората** глава на труда. Неговата

методология е поставена на шест принципа. Дадени са и критериите за изследователското оценяване. Самият метод е интересен и не толкова често срещан. Той е нарративен анализ на разкази и житейски истории, получени в хода на полустандартизирано интервю на извадка от достатъчен брой напуснали въпросното религиозно образование.

Хипотезата се представя като твърдение, че напускането на Ешива и ултраортодоксалната култура, е преход, свързан със значителен самоанализ на личностни и социални въпроси.

Третата глава представя резултатите от изследването и техния анализ. Подробно е описан очертания, от историите, разказани в интервютата, процес на напускане и неговите социалнопсихологически особености. Интересни са изведените причини: загуба на религиозно чувство, липса на дисциплинираност, материален интерес, липса на интерес към Талмуда. Показани са родителските реакции, които варират от силно неодобрение до приемане на избора на децата. Описани са и проблемите свързани с напускането на ултраортодоксалната образователна система в житейско-битов и социалнопсихологически план. Обобщено се показват причините, произтичащи от самата общност: негативен стереотип спрямо израелското светско общество, лицемерност на налаганите норми, самоцелност на предлаганото образование без връзка с професия и рудова реализация. Перспективите пред напускащите са дадени главно в аспекта на придобиване на академично образование и възможност за престижна професия.

Приносите определени от автора са в обогатяване на познанието за проблема, чрез качествен аналитичен подход. Основният принос е в изтъкването на факта, че ултраортодоксалната образователна система страда от проблеми, които макар и сходни с проблемите на светската са по-различни.

Дисертацията е разработена в достатъчния обем от 136 страници с

използването на 144 литературни източника. Структурирана е в три глави. Оригинална е и интересна включително за читатели, далеч от проблемите на израелската действителност. Както към всеки изследователски труд и към нея могат да се отправят бележки и въпроси. Например не е добре уводът да бъде параграф от първата глава. В съдържателен план може повече да се покаже отношението на държавата и нейните институции към проблема. Хипотезата може да се формулира по-ясно и евентуално с подхипотези. Необходимо е пояснение на израза „ транскрибиране на интервютата“.

Тези бележки не намаляват научната стойност, която не подлежи на съмнение.

В заключение считам, че дисертацията напълно отговаря на Габриел Гавраелов на тема „Социално-психологически аспекти на светската интеграция на младежи, отпадаци от еврейската ултраортодоксална образователна система”, изискванията за научно-образователната степен „доктор“ и препоръчвам на уважаемото жури нейното присъждане.

24.06.2022г.

Член на журито:

/ Минко Хаджийски/

